

Cihan Harbinin Karanlığında Aydınlığı Hatırla(t)mak: Ömer Seyfettin'in Kaleminden Kahramanlara Dair

Reminding the Daylight at the Darkness of the World War I: About Heroes from the Pen of Ömer Seyfettin

Melih Erzen*

Özet

I. Dünya Savaşı, Avrupa ülkelerinin ekonomik çıkarları ve anlaşmazlıklarından beslenen bir savaş olup büyük yıkımları da beraberinde getirmiştir. Söz konusu tarihlerde zaten yeterince müşkül durumda bulunan Osmanlı Devleti, müdahil olduğu bu savaş dolayısıyla daha da büyük kayıplar vermiştir. Elbette ki bir savaşta alınan zafer yahut yenilgiler, savaşan ülkenin yalnızca askeri birliklerini değil bütün bir halkını ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Toplumun birer ferdi olarak hemen her sanatçı bu tür büyük olaylardan etkilendiği gibi ayrıca toplumun sözcülüğünü üstlenmek adına yola çıkan sanatçılar da bulunmaktadır. Sosyolojik yönü bulunan edebiyat için de durumun böyle olduğunu görürüz. Edebi eserler üzerine yapılan incelemeler, bu metinlerin zaman zaman toplum meselelerini takip etmek veya toplumun ahvalini anlayabilmek açısından imkân tanıdığını kanıtlamıştır. Nitekim Türk toplumunu derinden etkileyen I. Dünya Savaşı'nın yansımalarına da edebi eserler üzerinden ulaşmanın mümkün olduğu söylenebilir. Ömer Seyfettin'in birçoğunu 1917-1918 yılları arasında Yeni Mecmua'da yayımladığı öyküleri bu duruma iyi bir örnek teşkil eder. "Eski Kahramanlar" başlığı altındaki hikâyelerinde eski zaman dilimlerini esas alarak kahraman tipleri resmeden Ömer Seyfettin, milletin taşıdığı cevherleri hatırlatmak suretiyle topluma ve askerlere moral vermeyi amaçlar. Onun yine aynı tarihlerde "Yeni Kahramanlar" üst başlığı ile yazdığı birkaç hikâyeye ise Çanakkale Savaşı'nın olumlu havasını ve başarısını yansıtmaya yöneliktir. Bu çalışmanın amacı, Ömer Seyfettin'in "Eski Kahramanlar" ve "Yeni Kahramanlar" üst başlıkları altında yayımlanan hikâyelerinden yola çıkarak "kahraman" tanımlaması içerisine oturtulan hikâyeye kişilerini ve bu kişilerin vasıflarını incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Türk hikâyeciliği, Ömer Seyfettin, I. Dünya Savaşı, Çanakkale Savaşı, Kahramanlar

Abstract

World War I, fed from economic interests and disputes of European countries, brought together great destructions. On those dates Ottoman State was already in a pickle and being involved in this war made the situation worse for him. Of course victory or defeat at war effects not only the troops but also the whole nation. As a member of society almost every literates were effected by such great catastrophe so that they had to be the spokesmen of the society. We can see the similar state for the literature which has sociological side. Researches on the literary works prove that the writings show us the state of the people of the hard times. World War I deeply impressed the Turkish Nation the reflections of which can be seen on literary works. The stories, written in the daily Yeni Mecmua in the years 1917-1918 by Ömer Seyfettin, are

* Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, e-mail: erzenmelih@gmail.com

good examples of this situation. Taking old time hero types Ömer Seyfettin, tried to remind the values to the nation with the title of 'Old Heroes'. At the same time his 'New Heroes' titled stories tried to reflect the success and positive atmosphere of the Dardanel War (Çanakkale Savaşı). The purpose of this study is to analyse Ömer Seyfettin's heroes and their special features in the stories which were gathered under main headings 'Eski Kahramanlar' and 'Yeni Kahramanlar'.

Key Words: Turkish Short Story Writing, Ömer Seyfettin, World War I, Dardanel War, Heroes

Giriş

28 Temmuz 1914'te başlayıp 11 Kasım 1918'e kadar süren I. Dünya Savaşı Avrupa Kıtası'nı âdeta yıkıma uğratan, dünya ülkelerinin birçoğunu ise dolaylı yoldan olumsuz etkisi altına alan bir felakettir. Osmanlı Devleti de bu büyük savaşta Almanya'nın müttefiki olarak katılmıştır.¹ Elbette ki böylesi bir savaşın yıkıcı etkiler göstermesi kaçınılmazdı. Üstelik Balkanlar'daki ayrılıkçı hareketlerin etkisi hâlâ devam ediyordu ve Osmanlı Devleti, tamamen olumsuz bir gidişat içerisindeydi. Maddî yoksunluk, askerî teçhizatın temininde yaşanan sıkıntı ve düşmanın gücü de bunlara eklenirse I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti için ne denli çetin geçtiği daha açık anlaşılabilir. Ancak Osmanlı askerî güçlerinin tüm olumsuzluklara rağmen direnmeyi sürdürdükleri de göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Öyle ki konuyla ilgili hazırladığı ayrıntılı çalışmada "I. Dünya Savaşı'nda Türk ordusunun hikâyesi, bütününe bakıldığında kayda değer bir destandır. 1913 yılındaki tükenmişliği, kaynak yokluğu, zayıf ulaşım hatları ve birçok cephede güçlü düşmanlarla karşı karşıya bulunduğu göz önüne alındığında, bu, Büyük Güçler karşısında elde edilmiş bir başarı hikâyesidir."² diyen Edward J. Erickson, ileri sürdüğü bu düşünceleri birçok kanıt ve belge ile destekleme yoluna gider.

Devrin aydınları, müdahil olunan bu büyük savaşta Osmanlı askerinin akıbetine, dolayısıyla toplumun geleceğine dair endişeli bir tefekkür içerisinde olmuştur. Askeri yenilginin nasıl sonuçlar doğuracağı ve zaferin gerçekleşmesi adına yapılabilecek katkılar, aydınların karşı karşıya kaldığı esas sorulardır. Elbette ki siyasi ve askerî yönetim de aydın ve sanatçıların katkısına başvurmayı düşünmüştür. I. Dünya Savaşı yıllarında Harbiye Nezareti'nin askere moral olması amacıyla sanatçılardan teşvik edici ve cesaret verici eserler talep ettiği; Ömer Seyfettin'in de bu gayrete eserleriyle katkıda bulunan bir sanatçı olduğu³ bilinmektedir.

11 Mart 1884'te Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğan⁴ Ömer Seyfettin, 35 yıllık kısa ömrüne sayısı 150'yi bulan hikâye ile bundan başka tiyatro oyunu, şiir, roman, makale ve düşünce yazıları sığdırmış bir sanatçıdır. Günümüzde dahi en çok okunan yazarlardan biri olan Ömer Seyfettin'in asıl ön plana çıkan yönü ise hikâye yazarlığı olmuştur. Her ne kadar edebiyata şiirle başlamış⁵;

1 Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s.168

2 Edward J. Erickson, *Size Ölmeyi Emrediyorum! Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2011, s.287-288

3 Tahir Alangu, *Ömer Seyfettin - Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010, s.300-302.

4 Sadık Tural, "Ömer Seyfeddin'in Hayatı ve Eserleri", *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1984, s.9

5 Nâzım Hikmet Polat, "Ömer Seyfeddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 2007, C.34, s.80

Görüş

Akademik
Bakış

282

Cilt 7 Sayı 14
Yaz 2014

Genç Kalemler mecmuasında yayımlanan ve millîlik, dilde sadeleşme gibi önemli konuları tartışan⁶ "Yeni Lisan" makalesi gibi Türk edebiyatına yön vermiş metinlere imza atmış olsa da yazdığı hikâyeler, daha büyük bir okuyucu kitlesine ulaşarak aradan geçen uzun yıllara rağmen popülerliğini kaybetmemiştir. Önemle belirtmek gerekir ki "*Kendisinden önceki edebiyatçılardan farklı olarak, Ömer Seyfeddin'de hikâye diğer edebî türlerin, bilhassa romanın yanında yazılıveren, araya sıkışmış bir edebî tür değil, önemsenen ve yazarın edebî şahsiyetinde öne çıkan bir edebî ilgi sahâsı hâline gelmiştir.*"⁷ Bu durumda onun hikâye yazarlığıyla kalıcı olmasını doğal karşılamak gerekir. Yazdığı hikâyelerin olaya dayalı ve anlaşılır olması, halkın değerleriyle uyum arz eden bir muhtevayı tercih etmesi onun hikâye türündeki başarısını pekiştirmiştir.

Sade ve anlaşılır diliyle hikâye türünün Türk edebiyatındaki seyrini büyük ölçüde etkileyen Ömer Seyfettin, milliyetçi tutumunu ve idealizmini sanatına da tatbik etmiş bir kişidir. Nitekim devletin idari gücünün zayıfladığı ve dolayısıyla toplumun zor günler yaşadığı bir dönemde, kendisini yaşananlardan soyutlamak yerine sorumluluk sahibi bir aydın rolü üstlenmiştir. Bir asker olarak Balkan Harplerinde (1912-1913) fiilen görev alan⁸ Ömer Seyfettin, şahit olduğu isyanlardan sonra "Osmanlıcılık" fikrinin geçerliliğini yitirdiğine karar vermiş; o yıllarda yükselen Türkçülük ideolojisinin önemli bir temsilcisi haline gelmiştir. Yönetime geçen İttihat ve Terakkî Cemiyeti'nin de resmî ideoloji olarak benimsediği bu anlayış çerçevesinde milliyetçiliği temel hareket noktası haline getirerek milletini yeterince tanımayan, ülküsüz bir toplumu uyandırmayı temel amaç edinmiştir. Zaten onun neredeyse tüm eserleri, bir şekilde gelip bu gayrete yaslânır. Ruşen Eşref'in kendisiyle yaptığı röportajda "*Edebiyatımızın hedefi: 'Çok laf, az eser'dir.*"⁹ diyerek edebiyatta faydayı gözeten Ömer Seyfettin, yakın dostu Ali Cânîp'e göre, "*edebiyatsız edebiyat yapmak*"¹⁰ peşinde olmuştur. Nitekim bütün bir yapıtı göz önünde bulundurulduğu zaman Ömer Seyfettin'in "*Konularını çoğunlukla gerçek hayattan alan hikâyelerinde yapmak istediği şey, millî şuuru kuvvetlendirmek ve -aksak yönleri mizah yollu tenkid ederek- Türkiye'nin medenî kalkınmasını hızlandırmaktır.*"¹¹ denebilir. O halde Ömer Seyfettin'in hikâyelerini, dönemin şartları içerisinde yorumlamak ve Türk toplumuyla ilgisi bakımından değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde ağır basan özellikleri sıralayan İnci Engünün, "Mazi ve kahramanlık hasreti"ni bu özellikler arasında sıralar ve onun

- 6 Hüseyin Çelik, *Genç Kalemler Mecmuası Üzerinde Bir Araştırma*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Van, 1995, s.19-38
- 7 M. Fâtiğ Andı, *Ömer Seyfeddin*, Şûle Yayınları, İstanbul, 1999, s.42
- 8 Ömer Seyfettin'in Balkan Harpleri'nde tuttuğu günlük, bu savaşların nasıl koşullarda ve nasıl bir düşmana karşı sürdürüldüğüne dair birtakım ipuçları sağlamaktadır. Bu günlüğün metni için bkz. Ömer Seyfettin, *Balkan Harbi Hatıraları*, Haz. Tahsin Yıldırım, DBY Yayınları, İstanbul, 2013, s.121-177.
- 9 Ruşen Eşref Üneydin, *Diyorlar Ki*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1972, s.223.
- 10 Ali Cânîp Yöntem, "Ömer Seyfettin", *Prof. Ali Cânîp Yöntem'in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*, Haz. Ahmet Sevgi - Mustafa Özcan, Konya, 1995, s.343
- 11 Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1994, s.186

Gazi

yazdığı kahramanlık konulu hikâyeleri örnek gösterir.¹² Gerçekten de çoğunu 1917-1919 tarihleri arasında yayımladığı hikâyelerinde Ömer Seyfettin, toplumda kahramanlık duygusunu canlandırmak istemiştir. Onun bu doğrultuda, çoğu kez tarihin şanlı günlerine dönüş yaparak bazen de yaşadığı günlerin sevinçli gelişmelerini işaret ederek mensubu olduğu milletin cevherlerini hatırlattığı görülür. Zaten söz konusu hikâyelerin “Eski Kahramanlar” veya “Yeni Kahramanlar” başlığı altında yayımlanması, yazarın hareket noktasını ve gayesini açıkça ortaya koyar.

1. Bir Geçmiş Zaman Hatırası Olarak “Kahramanlık”

“Bilmiyordu ki, sanatkâr, hâl içinde mefkûresini olanca heyecanıyla duyamayınca romantik maziye döner. Orada ezeli efsanelerini yaşayan binlerce tayf vardır. Bu tayflara, tarihin hayalinde renkler, şekiller verir. Onlara meftun olur. Destanlarını terennüm eder.”
(Ömer Seyfettin)

Ömer Seyfettin’in “Eski Kahramanlar” başlığı altında kaleme aldığı hikâyeleri, onun kahramanlık algısını apaçık bir biçimde ifade etmektedir. Çünkü “*Bu dizi, tarihteki Türk kahramanlıklarını anlatır görünürken aslında günün gereksinimlerine dikkat çeker.*”¹³ Ayrıca bu hikâyelerde gerçek kahramanlar olarak okuyucuya sunulan kişiler, taşıdıkları özellikler bakımından bir tasnif yapmaya imkân tanıyacak şekilde kurgulanmıştır.

1.1. Cesaret

Söz konusu hikâyelerin birçoğunda cesaret, kahramanlığın temel vasıflarından biri olarak ön plana çıkartılmaktadır. Yazarın artık klâsik halini almış öykülerinden biri olan “Başını Vermeyen Şehit”te bu vasfın vurgulandığını görebiliriz. Konusu Peçevi Tarihi’nden alınan bu hikâyeye, Zigetvar Kalesi’nin fethi sırasında Grişgal palangasının kuşatılması ve Osmanlı askerinin bu kuşatmaya kahramanca karşı koymasını konu edinir. Sayıca üstün olan düşman, hisarı kuşattıktan sonra vire usulüyle anlaşmayı teklif ettiği halde Osmanlı askeri hep bir ağızdan savaş nidaları atarak cesurca çarpışmaya hazırlanır. Palangadaki askeri birliğin başında bulunan Kuru Kadı ve diğer askerler de cesur kimseler olarak yansıtılmakla beraber bu hikâyede cesaretin asıl sembolü Deli Hüsrev ve Deli Mehmet isimli savaşçılardır. Nitekim Deli Mehmet, savaştan önce dua etmek için ellerini kaldıran Kuru Kadı’nın karşısına dikilerek savaşmak için sabırsızlandığını göstermiş olur: “*Duâyı bırak, efendi -dedi-, gazâ duâdan efdaldır. Gel.. Lûtfet. Bize şu kapıyı aç. Kalbindeki korkuyu at. İşte hepimiz hazırız. Şu ayağımıza gelen gazâ fırsatını kaçırmayalım.*”¹⁴

“Topuz” adlı hikâyede, Osmanlı Padişahına başkaldıran Eflâk Prensinin cezalandırılması anlatılır. Eflâk Prensi, kendisine gönderilen Osmanlı elçisinin

12 İnci Enginün, “Ömer Seyfettin’in Hikâyeleri”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1991, s.161-162

13 Erol Köroğlu, *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s.375

14 Ömer Seyfettin, “Başını Vermeyen Şehit”, *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970, s.82.

karşısında büyüklük göstereceğini düşünürken hiç beklenmedik bir hamleyle karşılaşır. Elçi, hediye gibi sunmak için tahta doğru taşıdığı topuzu aniden prensin kafasına indirmek suretiyle onu cezalandırmış olur. Osmanlı elçisinin yalnızca üç yüz kişilik maiyetiyle koca bir prensliği zapt etmesi ve herkesin karşısında prensin başını topuzla ezerek onu öldürmesi, cesaretin büyük bir göstergesi olarak sunulur. Hatta yazar, durumun çarpıcılığını kuvvetlendirmek için o sırada olayı seyreden Eflâklı komutanların, voyvodaların korku ve hayretten taş kesildiğini de vurgular. Esasen hikâyedeki elçi, Türklerin gücünü ve cesaretini sembolize etmektedir.

Türk askerinin cesaretine yönelik bir diğer vurguya da "Vire"de rastlarız. Düşman askeri tarafından kuşatılan kalesinden zaferle çıkabilmek için bir plan hazırlayan kale komutanı Barhan Bey, bu planın bir parçası olarak, düşmana vire teklif edeceği sırada kendi askerine bunu kabul ettiremeyeceğini düşünür. Çünkü Türk askerinin en zor durumlarda bile teslim olmayı düşünmeden tüm gücüyle savaşıp bir yapıda olduğunu bilmektedir: "*Biliyordu ki, Türk askeri çok itaatlidir. Kumandanları ne söylerse hemen yaparlar. Fakat yalnız bir emre karşı itaat göstermezler. O da 'teslim emri'dir. Türk, ölmeyi teslim olmağa tercih eder...*"¹⁵ Yazar, Türk askerinin cesaretini vurgularken bir taraftan da düşman askerinin korkaklığını belirterek aradaki farkı belirginleştirmeyi de başarır. Zira düşman asker, mücadelede dirayet gösteremeyince üstün durumdan yenik duruma düşer.

"Pembe İncili Kaftan" hikâyesinde, yazarın "*Ortasında geniş bir kılıç yarasının izi parlayan yüksek alını... al yanakları... yeni tıraşlı beyaz, kalın boynu... biraz büyücek, eğri burnu... ince sarığı... tıpkı Şehnâme sayfalarında görülen eski kahramanların resimlerine benziyordu.*"¹⁶ cümleleriyle tasvir ettiği zengin bir vatansız olan Muhsin Çelebi'nin hiçbir kimsenin üstlenmeye cesaret edemeyeceği bir görevi gönüllü olarak yerine getirdiği görülür. Bu görev, Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanlık besleyen Şah İsmail'in karşısına elçi olarak çıkmaktır. Şah İsmail'in, Osmanlı Devleti'ne duyduğu kin ve öfkeyi elçiye yansıtacağı belli olduğu halde Muhsin Çelebi bu durum karşısında korkuya kapılmaz. Hatta son derece mağrur davranarak büyük bir cesaret örneği sergiler. Şah'ın elini eteğini öpmemesi, karşısında eğilmemesi, saraydan çıkmak için hiçbir müsaade beklememesi herkesi şaşkınlığa sevk eder.

"Ferman" adlı hikâyede "*On kişiye, yüz kişiye değil, icâbında bin kişiye karşı koyabilecek bir cesareti vardı. Sonra kuvveti, mahareti, çevikliği...*"¹⁷ şeklinde tanıttılan Tosun Bey de cesaretiyle ön plana çıkan kahramanlar arasında gösterilebilir. Tosun Bey, ordunun en yetenekli birkaç kılıcı arasında gösterilmesiyle uyum arz eden bir anlatım içerisinde verilmiştir. Onun tam bir kahraman şeklinde resmedildiği dikkat çeker: "*Tek başına yaptığı şeyler, dillere destandı. Muhasaradaki kalelere gece gizlice kurulan ince merdivenlerden çıkmış, yalınkılıç, tek başına, düşman arasına atılmış... düşman ordugâhlarının görünmeden arasından dolaşarak, cephanelerine ateş vermiş... Esir*

15 Ömer Seyfettin, "Vire", a.g.e., s.43.

16 Ömer Seyfettin, "Pembe İncili Kaftan", a.g.e., s.70.

17 Ömer Seyfettin, "Ferman", a.g.e., s.20.

Gazi

olduğu vakit yüzlerce muhafızın arasından kurtularak, kendini beklerken öldürdüğü nöbetçilerin silâhları ve atlarıyla dönmüştü."¹⁸

"Teselli"de, Erzurum kumandanı İskender Paşa'nın Şah'ın oğlu Mirzâ İsmail'e sayıca çok küçük bir askeri birlikle karşı koymaya çalıştığı anlaşılır. Nihai bir başarı yakalayamadığı için idam edilmeyi hak ettiğini düşünen İskender Paşa, kendini bu duruma hazırlarken Padişah tarafından ödüllendirilerek teselli edilir. Sayıca çok üstün olan düşmana karşı cesurca direnmeyi göze aldığı için övgüye mazhar bulunan kumandan, cesaretiyle kahramanlaşmış olur. Çünkü birtakım ihmalleri bulunduğu halde Padişah tarafından takdir görmesi, cesareti dolayısıyladır.

1.2. Askerî Zekâ

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde, askerî zekânın kahramanlığın en temel vasıflarından biri olarak sunulduğunu belirtmek gerekir. Nitekim kahraman olarak tanımlanan kişilerin düşmana veya rakibe galebe çalmasında en büyük etkenlerden biri zekâ gücüdür. "Kütük" hikâyesinin kahramanı Arslan Bey, bu duruma iyi bir örnek teşkil eder. O, Şalgo Burcu'nu fethetmek için yeterli donanımına sahip olmadığı halde bu kaleyi elde edebilmek için zekice bir plan hazırlayarak bu planı tatbik etmek için sisli bir günü bekler. Koca bir kütüğü günlerce budamak ve ardından boyamak suretiyle görüntü açısından devasa bir topa benzeyen sahte bir silah elde eden Arslan Bey, bu silahı düşmana gösterip onları korkutarak teslim olmalarını sağlar. Tamamen askerî zekânın mahsulü olan bu hamlesiyle hayranlık uyandırıcı bir başarı elde eden Arslan Bey, düşman askerinin yorumunu da isabetli bir cevapla karşılar: "*Esirler topa ellerini sürdüler. Deliğini aradılar. Bulamayınca sarardılar. Sonra kızardılar. Birbirlerine bakıştılar. Öyle kaldılar. Kollarını çaprazlayarak yere bakan kale kumandanı titreyerek mırıldandı. Arslan Bey, tercümana baktı:*

- *Ne diyor?*
- *'Bu mertlik değil...' diyor.*
- *Ona sor ki: 'Henüz bir kere patlamayan bir toptan korkarak hemen teslim oluvermek mi mertliktir?'*"¹⁹ Aslında yazarın, hikâyeyi böyle bir cevapla bağlaması, Arslan Bey'in "savaşta mertlik" ilkesine dikkat çeker. Denilebilir ki; "*Kumandana tercüman aracılığıyla verilen cevap, çizilen portrenin doğrulanmak istendiğini gösterir. Ancak, hilenin de, meşruluğunu harp sanatının kendisinden değil, düşmanın korkaklığından aldığı ortaya çıkıyor.*"²⁰

Kendisi de bir asker olan ve askerî zekânın gerçek kahramanlıktaki payını gözler önüne sermek isteyen Ömer Seyfettin'in bunu çok net olarak ortaya koyduğu hikâyelerinden biri de "Vire" adını taşımaktadır. Zaten hikâyenin adı da bu doğrultuda, yani eski bir askerî terim olarak belirlenmiştir. Muhâsara altındaki bir kalede bulunan kimseler ile kaleyi kuşatanlar arasında yapılacak anlaşma so-

18 Ömer Seyfettin, "Ferman", a.g.e., s.12.

19 Ömer Seyfettin, "Kütük", a.g.e., s.37

20 Necati Mert, *Ömer Seyfettin -İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2004, s.291

nucunda kalenin kuşatmayı gerçekleştiren güçlere devredilmesi anlamına gelen "vire", hikâyenin özünü de oluşturmaktadır. Öykünün baş kişisi Barhan Bey, okuyucuya, askerî zekânın parlak örneklerinden biri olarak sunulur:

*"Barhan Bey, pek çok düşünen, hiç faka basmayan akıllı cesurlardandı. Küçük, siyah gözleri daima karanlık bir inin derinliklerinden bakar gibi parlardı. (...) Barhan Bey'in kısa vücudu, yuvarlak omuzları üstünde, hattâ biraz sakil görünen kocaman bir başı vardı. Ağırılığından daima bir tarafa eğilmiş gibi duran bu başın sönmez bir ateş, sönmez bir zekâ alevi tutuşuyordu. İşte bu mukaddes alev, onu daha pek genç iken en namlı kumandanların sırasına yükseltti."*²¹

Fizikî manada hayranlık uyandırıcı bir güçten yoksun olmasına rağmen kafası öylesine iyi işlemektedir ki bu özellik, onun en zor durumlarda bile başarıya kapı aralamasını mümkün kılar. Nitekim öykü de böyle bir başarıyı konu almaktadır. Denilebilir ki kale komutanı Barhan Bey, Ömer Seyfettin'in kahramanlık öyküleri içerisinde askerî zekâ bakımından en fazla ön plana çıkarılmıştır. Nitekim düşmana teklif edilen vire sayesinde, erzaksız bir mahkumiyeti yaşadıkları kaleden sağ salım çıkan ordunun tekrar saldırıya geçmesini, yani kuşatılmış haldeyken birdenbire kuşatan konumuna geçmesini sağlayan odur. Ayrıca kaledeki barutun üzerine kömür tozu eklemek, içme suyuna boya bulandırmak suretiyle düşmanı korkutur ve çaresiz bırakır. Uyguladığı plan neticesinde düşmanı esir aldığı gibi asilzade esirler karşılığında birkaç yıla yetecek erzakı sağlamış olur. Üstelik bunu, "düşmanı kendi ayaklarına getirerek, rezil ederek gerçekleştirir."²² Barhan Bey'in zekâsı sayesinde bütün olumsuz koşulları olumlu hale getirmeyi başardığı bu hikâyeden yola çıkarak askerî zekânın, Ömer Seyfettin'in zihnindeki kahraman Türk askeri imajının belki de en önemli cephesi halini aldığı söylenebilir.

"Teselli" başlıklı hikâyede Erzurum kumandanı İskender Paşa, Padişah'ın ona yardım etmesi için gönderdiği birliklere ihtiyaç duymaz ve savaş sırasında bu takviye gücü kullanmaz. Elbette ki bu durum, kumandanın özgüveni ve cesareti ile ilgilidir. Ancak cesur davranmak bazen başarının önündeki bir engelle dönüşebilmektedir. Nitekim yapılan savaşta kumandanın birlikleri yeterli olmaz ve yenilgi kaçınılmaz hale gelir. Bu durumda Ömer Seyfettin'in yine bir vesileyle askerî zekâyı işaret ettiği görülmektedir. Belirtilmesi gereken bir diğer husus, askerî zekânın temsilcisi olarak bu kez kumandanın değil, Padişah'ın seçildiğidir.

"Büyücü" hikâyesinde Ömer Seyfettin, yine askerî zekânın faydalarını ortaya koymaya çalışmıştır. Yazar, Selahaddin Eyyûbî gibi tarih sayfalarında kahramanlığıyla yer etmiş bir ismin karşısına bir başka kahraman yerleştirerek Türk kahramanlığını vurgulamaya çalışır. Hikâyenin baş kişisi olarak kurgulanan Doğan Bey, Suriye'de bulunan bir Türk'tür. Kimya ve hendese ilimleriyle iştiغال ederken yaptığı deneylerden ötürü kendisine düşman kesilen Suriye halkı,

21 Ömer Seyfettin, "Vire", a.g.e., s.39

22 Yakup Çelik, "Tarihî Hikâyelerde Anlatma Problemi", *Ömer Seyfettin'i Yeniden Okumak*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2006, s.88

Gazi

onun şehirden sürgün edilmesine sebep olur. Ancak bir zaman sonra Doğan Bey, Hristiyan güçlerin Akka Kalesi kuşatması esnasında kullandığı alev almayan maddelerle sıvanmış burçları yakıp yıkabilecek kimyasal maddeyi ve güçlü mancinıkları keşfederek zaferi sağlayan kişi olur. Doğan Bey, Ömer Seyfettin'in zihnindeki "kahraman Türk" imajının tamamlayıcılarından biridir. Çünkü kahramanlık payesinin kazanılması için yalnızca kas gücüne değil akla da ihtiyaç olduğu fikri, bu vesileyle somut bir biçimde vurgulanmıştır.

1.3. Güç

Ömer Seyfettin'in kahramanlık temalı hikâyelerinin birçoğunda göze çarpan üstün değerlerden biri de güç unsurudur. "Topuz" başlıklı hikâye bu açıdan iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Hikâyede Eflâk prensinin hıyanet göstererek isyana kalkışması ve bu tavrına karşılık Türkler tarafından cezalandırılması anlatılır. Anlatımda en fazla öne çıkarılan düşünce "Türk askerinin güçlü olduğu"dur. Eflâk prensine gönderilen elçinin üç yüz kişilik maiyetiyle dört binden fazla asker bulduğu bir saray mahallinde hâkimiyet kurması, hayranlık uyandırıcıdır. Sakin görüntüsünün ardında büyük bir güç ve cesareti gizleyen Türk elçinin birçok asker, komutan ve kahramanın bulunduğu bir ortamda hiç kimseden korkup çekinmeden prensin başını ezmesi okuyucuda şaşkınlık uyandırır. Bu tercihiyle Ömer Seyfettin, tasarladığı Türk kahramanının önemli bir yönünü resmetmiş olur. Nitekim elçiyi, "*bir anda bir darbeyle bütün Eflâk'ı zaptediveren bu korkunç Türk*"²³ diye tasvir etmektedir.

"Topuz"da, Türk askerlerinin gücüne yönelik bir övgü de düşmanın gözüyle verilir. Dört bin askeri aşkın birliğin başındaki Eflâk kumandanı ile bu ordu içerisinde görevli olan bir zabıt farklı görüşleri dolayısıyla tartışır. Kumandan, Türklerin Eflâk prensiyle görüşmek üzere üç yüz kişilik küçük bir birliği elçiyle beraber göndermesini prensi onurlandırmaya ve onun bağımsızlığını tanımaya yönelik olumlu bir hareket olarak algılar. Zabıt ise üç yüz Türk'ün ciddi tehlikeler yaratabilecek kadar büyük bir güç meydana getirdiğini söyler ve bu durumdan ürktüğünü belirtir:

" - Koca Eflâk'ın içinde üç yüz atlıdan kuşkulanıyorsun. Bunlar elçi maiyeti... İşlemeli mızraklarına, süslü esvaplarına, altın haşalarına, sırma eğerlerine aldanma... Göze parlaklıklarıyla çarparlar ama, ellerinden bir şey gelmez.

- Bunlar Türk değil mi?

- Türk... Ne olacak?

*- Kılıçları ne kadar süslü olsa yine keser..."*²⁴

Nitekim hikâyenin sonunda zabitin haklı çıktığı görülür. Çünkü gönderilen Türk elçisi, emrindeki üç yüz askerle birlikte Eflâk'ı ele geçirir.

"Teke Tek" adlı hikâyede de güç unsurunun vurgulandığı görülmektedir. Dinlediği bir kahramanlık ve cesaret hikâyesinden etkilenen genç Türk voyvodası Kasım, düşmana ait kalenin karşısına geçer ve kaledeki en güçlü askeri

23 Ömer Seyfettin, "Topuz", a.g.e., s.130

24 Ömer Seyfettin, "Topuz", a.g.e., s.125-126

teke tek vuruşmak için dışarı çağırır. Esasen Kasım, düşmanla karşılaştırıldığında fiziksel açıdan daha ufak ve çelimsiz biri gibi tasvir edilmesine rağmen düşmanla karşılaştığı anda “yere yatmış bir mandaya hücum eden çevik bir kaplan yavrusu”na²⁵ dönüşebilecek kadar da kuvvetlidir. Devasa bir asker olan Jan Hobordanski’yi savaş meydanında perişan bir hale getirmesi, bir Türk askeri olan Kasım’ın cesaret ve inancını da verir.

“Ferman”da, ordunun genç askerlerinden Tosun Bey, tam bir kahraman gibi tasvir edilir. Onun kahramanlığını meydana getiren hususiyetler arasında gücü bilhassa göze çarpmaktadır: “Tek başına dağları, ormanları, mağaraları dolaştı. Beşer, onar rasgeldiği eşkiyalarla tek başına vurularak hepsini yere serdi. Bütün, ordu yolunu temizledi. Hiç bir yasağcı, onun arkasından at süremiyor, kimse ona yetişemiyordu.”²⁶

“Forsa” hikâyesinin kişisi Kara Memiş, gençlik yıllarında çok büyük başarılar elde etmiş ve gücüyle ünlenmiş bir Türk denizcidir. Kara Memiş, Malta korsanlarının eline düşüp tutsak alındıktan sonra uzun yıllar boyunca çeşitli eziyetlere maruz kaldığı halde tüm bunlara dayanmayı başarabilmiştir. Bu da onun gücüne işaret eder: “Otuz yaşında dinç, levent, kuvvetli bir kahramanken Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadirgalarında kürek çektii. Yirmi sene iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı. Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudunu eritemedi. Zincirleri küflendi, çürüdü, kırıldı. Yirmi sene içinde birkaç defa halkalarını, çivilerini değiştirdiler. Fakat onun çelikten daha sert adaleli bacaklarına bir şey olmadı.”²⁷

“Diyet”in baş kişisi Ali’nin lakabı Koca Ali’dir. Savaş aletleri üreten bu mert, namuslu adamın en dikkat çekici taraflarından biri güçlü ve yiğit olmasıdır: “Dar kapısından başka aydınlık girecek hiç bir yeri olmayan dükkânında, tek başına, gece gündüz kıvılcımlar saçarak Koca Ali, tıpkı kafese konmuş terbiyeli bir arslanı andırıyordu. Uzun boylu, iri pençeli, kalın pazılı, geniş omuzlu bir pehlivandı.”²⁸

1.4. Mertlik

Mertlik de Ömer Seyfettin’in kahramanlık tanımındaki bütünlüğü tamamlayan parçalardan biri olarak dikkat çeker. “Kütük” adlı hikâyede Arslan Paşa, Kethüdâ ile sohbet ederken düşman askerlerinin savaş kaidelerine riayet etmeyişinden bahseder. Bu sırada bahsi geçen düşman komutanlarından Zondi ise övgüye mazhar bulunur. Aslında onun övgüyü hak etmesini sağlayan özelliklerin, Türk askerinde zaten mevcut olan özellikler olduğu belirtilmektedir. Vire usulünü uygularken kuralları ihlâl etmemek, elçiye zarar vermemek, teslim olmayı kabul etmemek ve hakıyla savaşmak gibi nitelikleri dolayısıyla övülen Zondi’nin Türk askerlerinin tabiatına sahip olduğu söylenmek istenir. Nitekim kahramanlık payesini temsil eden Arslan Bey, tam bir mertlik abidesidir: “Arslan Bey, düşmanın cesurunu, kahramanını, yılmazını severdi. Onca harp bir mertlik sanatıydı. Düşman ordu-

25 Ömer Seyfettin, “Teke Tek”, a.g.e., s.120

26 Ömer Seyfettin, “Ferman”, a.g.e., s.11

27 Ömer Seyfettin, “Forsa”, a.g.e., s.153

28 Ömer Seyfettin, “Diyet”, a.g.e., s.131

sundan kaçıp kendisine iltica edenlere hiç aman vermez: 'Hain her yerde haindir diye' hemen boynunu vurdururdu."²⁹ Zondi'ye, hak ettiği övgüleri, yine bir kahraman olan Arslan Bey'in ağzından söyleten Ömer Seyfettin çizdiği ideal kahraman tipinin bir cephesi olan mertliği de onun şahsında örneklendirmiş olur.

Adalet duygusu ve mertliğin Türklüğün belirgin bir özelliği olarak sunulduğu hikâyelerden biri de "Teke Tek" adını taşır. Yayçe Kalesi'nin ele geçirildiği zaman diliminde Türkler, hiç kimseye zulmetmemiş hatta bunun aksine tüm halka eşitliği gözeterek muamele etmiştir: "*Ne canlarına ne mallarına dokunulmuştu. Hatta esir bile alınmamıştı. Yerlinin hâkiminden çok farkı yoktu. O kadar ki... bir yortu günü pazar meydanında güürültü eden bir sarhoş Hristiyanı dövükleri için, iki başıbozuğun boynu vurulmuştu.*"³⁰ Ancak bu âdil muameleye karşılık olarak Hristiyan halkın tutumu tam bir ihanet olmuş; Cuma günü camide namaz kılan Osmanlı halkı topluca katledilmiştir. Türk ve Hristiyan halkları arasındaki ayırım, hikâyenin devamında da sürdürülür. Nitekim Cem adlı savaştı düşman komutanlarından Blas Şeri ile teke tek dövüşte tutuştuğunda mücadele eşit şartlarda devam ederken Blas Şeri, Cem'in mızrağının kırılmasını fırsat bilerek onu ömür boyu sakat kalmaya mahkûm eder. Cem'in hikâyesini dinleyen genç voyvoda Kasım'ın davranışında da mertlik vurgusu saklıdır. Düşmanın en kuvvetli askeri ile teke tek dövüşen Kasım, onu mağlup etmesine rağmen öldürmez ve bu davranışını düşmanın savaş meydanında ölmeyi hak edecek kadar yiğit olmayışı ile açıklar.

Mertlik vasfı üzerine kurulu olan bir öykü olarak "Pembe İncili Kaftan"ı hatırlamak yerinde olacaktır. Zengin, mağrur ve açık sözlü bir adam olan Muhsin Çelebi, İran Şahı'nın karşısına çıkarken kendisinin ve maiyetinin şatafatlı bir görüntü taşıması gerektiğini bilir. Devletin gücünü simgelemek açısından önem arz eden bu gerekliliği yerine getirmesi amacıyla Sadrazam ona hazineden dilediği kadar ödenek alabileceğini söyler. Fakat Muhsin Çelebi, hazineden hiçbir yardım talep etmediği gibi elzem parayı elde etmek için varını yoğunu satarak tüm zenginliğini gözünü kırpmadan devlet yolunda harcamış olur. Fedakâr bir vatansever olan Muhsin Çelebi'nin mertliği, onun şu sözleriyle en açık bir biçimde açığa vurulmuş olur: "*Mademki bu bir fedakârlıktır, fedakârlık ücretle olmaz. Hasbî olur. Devlete karşı ücretle yapılacak bir fedakârlık ne olursa olsun, hakikatte şahsî bir kazançtan başka bir şey değildir. Ben maaş, mansıp, ücret filân istemem... Fahrî olarak bu hizmeti görürüm. Şartım budur!*"³¹

1.5. Gurur

Ömer Seyfettin'in kahraman olarak hikâye ettiği kişiler, mağrur kimselerdir. Bu durumu apaçık bir biçimde görebileceğimiz hikâyeler arasında "Pembe İncili Kaftan"ı sayabiliriz. Bu hikâyede Ömer Seyfettin, Muhsin Çelebi'nin en fazla ön plana çıkan yönlerinden biri olarak gururu işaret eder. Nitekim elçi olarak gönderildiği İran sarayında kendisinin oturmaması için tüm şiltelerin kaldırıldığını fark eden Muhsin Çelebi, devletin gücünü ve ihtişamını göstermek adına tüm

29 Ömer Seyfettin, "Kütük", a.g.e., s.28

30 Ömer Seyfettin, "Teke Tek", a.g.e., s.114-115

31 Ömer Seyfettin, "Pembe İncili Kaftan", a.g.e., s.71-72

servetini harcayarak satın aldığı kıymetli kaftanı yere erip üzerine oturur. Kalkıp gideceği zaman müsaade almaya ihtiyaç duymaz ve kıymetli kaftanı da olduğu yerde bırakır. Kaftanın kıymetini bilen ve âdeta bir efsane gibi dinleyen İranlılar kaftanı unuttuğunu zannederek peşinden yetiştirirler. Fakat o, bu fırsatı değerlendirip devletin yüceliğini sembolize eden bir tavır takınır: “Hayır, unutmuyorum. Onu size bırakıyorum. Sarayınızda büyük bir padişah elçisini oturtacak seccadeniz, şiltiniz yok... Hem bir Türk, yere serdiği şeyi bir daha arkasına koymaz... Bunu bilmiyor musunuz?”³² Bütün servetini harcayarak satın aldığı kaftanı devletin şanı adına cömertçe orada bırakarak orta halli bir yaşamı tercih eden Muhsin Çelebi, İran şahına karşı gösterdiği boyun eğmez ve umursamaz tavrıyla gururu temsil eder.

“Diyet” adlı hikâyenin baş kişisi Koca Ali de birçok bakımdan Muhsin Çelebi’yle benzerdir. O da kimseye kul olmayacak denli gururlu ve yiğit bir adam olarak yansıtılır. İşini en iyi şekilde yaparak kendi yoluna giden, bir başkasına borçlu kalmayı yahut insanların minnetine katlanmayı göze almayan Koca Ali, talihsiz bir durumla karşı karşıya kalır. İşlenen bir hırsızlık suçu dolayısıyla kendisine iftira atılır ve kolunun kesilmesine karar verilir. Bu durum karşısında “Kolumu bırakın, kafamı kesin!”³³ isteğinde bulunması onun onur ve gururuna ne kadar düşkün olduğunu göstermektedir. Koca Ali’ye hayranlık duyan ahali, iddiaların aksi kanıtlanamayınca, onu bu durumdan kurtarmak için seferber olur. Eldeki tek çare ise kolun diyetinin verilmesi için şehrin zenginlerinden Kasap Hacı Mehmet’in ikna edilmesidir. Kasap, kendisi hayatta olduğu sürece Ali’nin ona hizmet etmesi şartıyla ahalinin isteğini kabul eder. Bu teklifi duyan Koca Ali, içinden, “Kula kul olmak, fanî dünyada birisine minnettâr kalmak’ azapların en ağırı”³⁴ diye geçirir. Ama sakat kalıp işini yapamamak endişesiyle bu duruma mecburen razı olur. Çok geçimsiz, cimri ve açgözlü biri olan Kasap tarafından bir hafta boyunca insanlığa sığmayan bir acımasızlıkla çalıştırılan Ali, yapılan iyiliğin sürekli yüzüne vurulduğunu görür. Diğer tüm zorluklara sabırla göğüs gerdığı halde, yapılan iyiliğin ikide bir kendisine hatırlatılmasına dayanamaz. Eline geçirdiği satırla kolunu kesip Hacı Mehmet’in önüne koyarak borcunu öder ve özgürlüğüne yürür.

“Büyücü”de hikâyenin baş kişisi Doğan Bey’in özelliklerinden biri de gururlu oluşudur. Kazanılan zaferde büyük payı olduğu için omuzlarda taşınarak Sultan Selahaddin Eyyûbî’nin huzuruna getirildiğinde kendisine ihsan edilen makamları reddeder ve her şeyi Allah yolunda yaptığını, mükâfat beklemediğini belirtir. Esasen yazarın bu hikâyede Selahaddin Eyyûbî gibi bir kahramanın yanına daha baskın bir Türk kahramanı monte etmesi oldukça bilinçlidir. Bu hamleyle Ömer Seyfeddin, İslâmiyet’in selameti açısından Türklerin önemini vurgulamak istemiştir. Zaten hikâyenin sonunda bu düşüncüyü Selahaddin’e adeta itiraf ettirdiğini görürüz:

“- Hizmetin büyüktür! Sen burçları yakmasaydın, Akkâ mutaassıpların eline düşecekti.

32 Ömer Seyfettin, “Pembe İncili Kaftan”, a.g.e., s.76

33 Ömer Seyfettin, “Diyet”, a.g.e., s.139

34 Ömer Seyfettin, “Diyet”, a.g.e., s.140

Gazi

Akademik
Bakış

291

Cilt 7 Sayı 14
Yaz 2014

Akkâ düşünce, biz İslâmlar, Suriye’de tutunamayacaktık. Kudüs’ü bile bırakıp çöle çekilmeğe mecbur olacaktık. Sen hepimizi bu âkibetten kurtardın. Yalnız bizi değil, belki bütün İslâmî kurtardın. Bu mükâfata lâıykınsın. Kabul et!..

İhtiyar, kafasını yukarı kaldırdı:

- Ben bu hizmeti hasbeten -lillâh yaptım. Ecrimi ancak Allah’tan isterim! -dedi.”³⁵

1.6. Vatanperverlik

Vatanperverlik ve fedakârlığın, Ömer Seyfettin’in kahramanlık anlatılarının neredeyse tümünde ön plana çıkarılan bir vasıf olduğu söylenebilir. Mesela “Forsa” adlı hikâyenin baş kişisi Kara Memiş, bu vasfı taşıyanlardan biridir. Henüz otuz yaşında iken Malta korsanlarına esir düşen ve kırk yıl boyunca İstanbul’a dönmenin hayaliyle ayakta duran bu kahraman, vatanperverliğinden hiçbir koşulda ödün vermez. Türk donanması adaya geldiğinde o artık yetmiş yaşında bir ihtiyardır. Ancak yine de kendisinden gemide beklemesi istendiğinde o bunu kabul etmez ve donanmayla beraber savaşmak ister. Gemide kalması yönündeki ısrarlara rağmen savaşmakta direten Kara Memiş’in sarf ettiği cümleler, onun vatanperverliğini gözler önüne sermektedir:

“Eski kahraman kabul etmedi:

- Hayır. Ben de beraber cenge çıkacağım.*
- Çok ihtiyarsın baba.*
- Fakat kalbim kuvvetlidir.*
- Rahat et! Bizi seyret!*
- Kırk senedir dövüşe hasretim.*

Oğlu:

- Vurulursun! Vatanı hasret gidersin!
Diye onu gemide bırakmak istedi. Kara Memiş, o vakit birdenbire gençleşmiş bir kaplan gibi doğruldu. Duramıyordu. Kalkan, kılıç istedi. Sonra geminin kıçında sallanan sancığı göstererek:*
- Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan, al bayrağın dalgalandığı yer değil midir?”³⁶*

Vatanperver kahramanların çarpıcı örneklerini yansıtan hikâyelerden biri de “Başını Vermeyen Şehit”tir. Öykünün kişileri Kuru Kadı, Deli Mehmet ve Deli Hüsrev, hayatını devletin bekası için savaşmaya adanmış cesur kimselerdir. Mehmet ve Hüsrev, meczup kişiler olup düşmana karşı savaşırken büyük yararlar sağlamalarına vesile olan doğaüstü güçlerle donatılmışlardır:

“Serhat muharebelerinde, hayale sığmayacak yararlıklarıyla masal kahramanları gibi inanılmaz şöhret kazanan bu iki deli, hiçbir nizâma, hiçbir kayda, hiçbir zapt ve rapta girmeyen, dünya şerefinde gözleri olmayan Anadolu dervişlerindendi. Her zaferden sonra kumandanları onlara rütbe, hil’at, murassa kılıç gibi şeyler vermeğe kalkınca, gülerler: ‘İstemeyiz, fanî vücuda kefen gerektir. Hil’at nâdanları sevindirir...’ derler, Hak uğrındaki gayretlerine ücret, mükâfat, şâbâş kabul etmezlerdi. Harp onların bayramıydı.”³⁷

35 Ömer Seyfettin, “Büyücü”, a.g.e., s.111

36 Ömer Seyfettin, “Forsa”, a.g.e., s.157-158

37 Ömer Seyfettin, “Başını Vermeyen Şehit”, a.g.e., s.82

Kuru Kadı diye adlandırılan komutan da tıpkı onlar gibi vatanperver ve aynı zamanda inançlı biridir. Esasen hikâyedeki tüm Türk askerlerinin şahsında vatanperverliğin önemli bir vasıf olarak vurgulandığı söylenebilir. Öyle ki düşmanlar kaleyi kuşatıp da vire usulüyle anlaşmayı teklif ettiği vakit hepsi bir ağızdan komutanın kapıyı kendilerine açması için bağırlar. Onların savaşmakta bu kararlılığı, vatanperverliğin çok uzun yıllar boyunca nasıl da büyük bir değer olarak içselleştirildiğini işaret eder.

1.7. İman Gücü

Konusu Peçevî Tarihi'nden alınan "Başını Vermeyen Şehit" hikâyesinde Ömer Seyfettin, Türklük ve Müslümanlığın birbiriyle olan hayati bağına ortaya koyar. Zigetvar Kalesi'nin fethi sırasında Grijgal Palangası'nı koruyan Kuru Kadı namındaki asker, isminden de anlaşılacağı üzere iman dolu bir kalbe sahiptir. "*Sabahtan akşama kadar namaz kılar, zikreder, geceleri hiç uyumazdı. Daha yatıp uyuduğunu kalede gören yoktu.*"³⁸ cümleleri onun mümin yönünü işaret eder. Kuru Kadı, askerî başarısını neredeyse iman ve cesaretine borçlu olan biridir. Nitekim yazar, onun asker kökenli olmadığı halde cihatlarda yaptığı katkıyı vurgular: "*Şimdiye kadar, asker olmadığı halde, her muharebeye girmişti. Birkaç bin yenicesiyle dört beş topu olsa... bir gece içinde şu kaleyi alıvermek işten bile değildi!*"³⁹ Kuru Kadı, düşmanın gerçekleştirdiği kuşatmaya karşılık verme kararı alınırken arife günü olması dolayısıyla ibadet edildikten sonra savaşa girilmesi önerisinde bulunur. Deli Hüsrev ve Deli Mehmet de Allah yolunda savaşan askerler olup ayrıca doğaüstü özellikler taşımaktadır. Savaş esnasında düşman askeri tarafından başı gövdesinden ayrılan Mehmet'in tekrar ayağa kalkarak düşmanı öldürmesi ve başını geri alması, Allah tarafından bahşedilen bir özellik olarak yansıtılır. Mehmet Kaplan, bu hikâye üzerinde yaptığı tahlilde, gazi ve velilerin Türk tarihindeki önemine değinerek Deli Hüsrev ve Deli Mehmet'i her iki sıfatı da haiz "alp-eren"ler tanımlaması içerisine alır.⁴⁰

"Vire" hikâyesinde de inanç faktörü devrededir. Genç yaşta büyük başarılar kazanarak kale komutanlığına tayin edilen Barhan Bey, tüm olumsuzluklara karşın Allah'ın inâyetine duyduğu güveni vurgulamaya devam eder. "*Allah Kerim...*"⁴¹ cümlesinin defalarca tekrarlanması, bunun açık bir kanıtıdır.

Malta korsanlarına esir düşerek kırk yıllık bir mahkûmiyeti yaşamaya mecbur kalan Kara Memiş, gençliğinde denizciliğiyle ün salmış bir asker olduğu gibi ayrıca imanlı bir adamdır. "*Yalnız abdest alamadığı için üzülürdü. Daima güneşin doğduğu tarafı sol ilerisine alır, gözlerini kıbleye çevirir, beş vaktini gizli gizli, işaretle edâ ederdi.*"⁴² şeklinde anlatılan Kara Memiş, esir olduğu yıllarda ibadetini yerine getirmekte zorlandığı halde bundan vazgeçmeyen inanmış bir Müslüman olarak resmedilir.

38 Ömer Seyfettin, "Başını Vermeyen Şehit", a.g.e., s.80

39 Ömer Seyfettin, "Başını Vermeyen Şehit", a.g.e., s.79

40 Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992, s.69.

41 Ömer Seyfettin, "Vire", a.g.e., s.40-41

42 Ömer Seyfettin, "Forsa", a.g.e., s.153

1.8. Sadakat

Ömer Seyfettin'in kahramanlık anlatıları içerisinde sadakat vasfının ön plana çıkarıldığı hikâye "Ferman"dır. Hikâyenin baş kişisi Tosun Bey, çizilen karakterler arasında en çok sadakatiyle kahramanlaşan kişi olur. Padişahın otağının kaybedilmesi üzerine öfkelenen ve bu ihmâl dolayısıyla sorumluları hatta sadrazamı eleştiren Tosun Bey, muhtemelen bu tavrından ötürü ölüm fermanıyla cezalandırılır. Kendi ölüm fermanı kendisine taşıtılan Tosun Bey, fermanı Niş'teki Bey'e ulaştırmadan önce mührünün söküldüğünü fark ettiği bu fermanı okur ve ölümüne doğru yol aldığını öğrenir. Fakat buna rağmen altında padişahın mührü bulunduğu için karara boyun eğer. Hatta onun kahramanlığını bilen Niş Beyi'nin bu fermandaki emri yerine getirmek istemeyişi sırasında "*Padişahımın emrini yapmayan âsilerin başını ben keserim!*"⁴³ diyerek öfkelenir. Niş Bey'i ona kıyamadığı için emri uygulamamayı göze alırken Tosun Bey sırf ferman padişahın mührünü taşıyor diye kendine kıymaktan çekinmez. Nitekim karar uygulanır ve Tosun Bey'in başı vurulur. "*Görüldüğü gibi burada ben düşüncesi öldürülmüş, devletin saadeti ve devamlılığı fikri ben'in yerini almıştır.*"⁴⁴ Sadakatte gösterdiği bu kararlılık ve cesaret dolayısıyla Tosun Bey'in okuyucu üzerinde oldukça çarpıcı bir etki uyandırdığını da belirtmek gerekir.

"Kızılma Neresi?" adlı hikâyenin de sadakate vurgu yaptığını belirtmek gerekir. Ordusunun "Kızıl Elmaya..." naralarını duyan Sultan Süleyman, bilhassa sefer olduğunda herkesin heyecanla bağıracağı bu sözün gerçek mahiyetini anlamak ister. Divanda bulunan tüm vezirler, devlet adamları hatta âlimler bu sorunun cevabını bulamayıp Kızılma diye farklı farklı şehirleri, ülkeleri işaret ederler. Padişah, onların izah etmekte zorlandığı bu sözü açıklamak üzere dışarıda bulunan kalabalık arasından rastgele üç kişinin huzuruna getirilmesini ister. Aynı sorunun ayrı ayrı yöneltildiği üç kişi de "Kızılma"nın padişahın işaret ettiği yer olduğunu, kendilerininse ancak bu yolu takip edeceğini söyler.⁴⁵ Yani Kızılma, nihayeti olmayan kutsal bir ideal şeklinde tanımlanmakta ve ordunun padişaha kayıtsız şartsız bir sadakatle bağlı olduğu; bunun da başarıyı kaçınılmaz kıldığı ifade edilmektedir.

1.9. Tevâzu

"Pembe İncili Kaftan" öyküsünün baş kişisi Muhsin Çelebi, saygı duyulacak birçok özelliği şahsında taşıyan kahramanlardandır. Cesur, mert, mağrur ve vatanperver bir adam olan Muhsin Çelebi'nin bu vasıflarını daha da kıymetli kılan bir meziyeti daha bulunmaktadır. Kimseye boyun eğmeyen, devleti için tüm servetini harcarken dönüp arkasına dahi bakmayan Muhsin Çelebi'nin yaptıklarıyla övünmeyişi yani büyük tevazu sahibi olması onu daha çok yüceltir. İran'a elçi olarak gittiğinde kaftanı yerden almaya tenezzül etmeyişi, döndükten sonra hiç kimseye yaptıklarını anlatmayışı, satın aldığı küçük bir arsada yetiştirdiği

43 Ömer Seyfettin, "Ferman", a.g.e., s.23

44 Hülya Argunşah, "Ömer Seyfettin'in Tarihi Hikâyelerinde Kişileştirme", *Ömer Seyfettin i Yeniden Okumak*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2006, s.42

45 Ömer Seyfettin, "Kızılma Neresi?", a.g.e., s.99-101

sebzeleri satmak suretiyle çocuklarının rızkını çıkarmaya ve kendi halinde yaşamaya devam edişii dolayısıyla onu Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki mütevazı kahramanlardan biri olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü yazarın ifadesiyle "Muhsin Çelebi, yaptığı ile iftihar edecek kadar küçük ruhlu değıldi(r)."46

2. Bir Umud Parıltısı: Yeni Kahramanlar

"Şair manzumeleriyle, romancı hikâyeleriyle, temaşa muharrirleri piyesleriyle, ressam fırçasıyla, bestekâr nağmeleriyle milletin heyecanını duyuyor, duyuruyor, elemli kalplere teselli, yorgunlara ümit ve kuvvet, ümitsizlere aşk ve heyecan veriyor..."
(Ömer Seyfettin)

"Yeni Kahramanlar" başlığı altında yayımlanan hikâyelerinde Ömer Seyfettin, bu kez gözünü "ân"a çevirir. Memleketin en zor günlerinde, cephede cesurca direnen askerleri ve onların insanüstü çabasının vatan topraklarında uyandırdığı heyecanı konu alan bu hikâyeleri, I. Dünya Savaşı yıllarının güncel metinleri arasında göstermek mümkündür. Bu hikâyelerin eski kahramanlıkları konu alan hikâyelere kıyasla sayıca az olması ve aynı heyecanı yansıtmaması ise yazarın "hâl"e üzüntüsü ile ilgili olabilir. Çünkü her ne kadar Çanakkale gibi cephelerde insanüstü bir başarı sergilense de Osmanlı Devleti bu savaştan çıktığında artık çok ağır şartlarla yüz yüzedir. Ömer Seyfettin'in bu dönemi konu alan kahramanlık temalı hikâyeleri de daha çok bir umut ve inanç ışığı olarak kalır.

Bu hikâyeler arasında savaşın izlerine somut olarak yer verileni "Kaç Yerinden" başlığını taşımaktadır. Aslında bu hikâye, yazarın niçin yeni kahramanlara da yer verdiğini açıklamaktadır. Hikâyede yazarı temsil eden anlatıcı, eski kahramanlıklara dair destanlar yazmaktadır. Cephelerde doktorluk yapan akrabası ise kahramanlıkların devam ettiğini söyleyerek onun geçmişe dönmesini ayıplar. Ona göre günün kahramanlarının eskilerden aşağı kalır yanı yoktur. Hatta fedakârlık ve cesaretle bir adım öndedirler. Vapurun güvertesinde seyahat ettikleri bu sırada doktorun cephelerden tanıdığı bir askerle karşılaşır. Ferhat Ali ismindeki bu adam, birden fazla cephede savaşmış, tutulduğu mitralyöz yağmurunda tam kırk dokuz yerinden yaralanmış ama savaşmaktan vazgeçmemiş bir askerdir. Savaşlardan birinde bacağını da kaybettiği anlaşılan Ferhat Ali, hava kuvvetlerinde çalışmak için müracaatta bulunduğunu söyler. Onun bu fedakârlığı, cesareti ve inancı karşısında her ikisi de büyük hayranlık duyar. Hikâyenin sonunda yazar-anlatıcı, I. Dünya Savaşı cephelerinde çarpışan insanların aslında daha büyük kahramanlar olduğuna inanmış olur: "Takma bacağını henüz iyice kullanamayan bu yeni, bu medenî, bu millî kahramana bakarak elimdeki eski kahramanların destanını denize fırlatmak istiyordum. Utanacak bir şeymiş gibi gayr-i ihtiyarî bu hakîr defteri bükerek cebime soktum."⁴⁷ Anlatıcının bu tavrı aynı zamanda yazarın tercihini işaret eder. Ömer Seyfettin, bu hikâyesi içerisinde âdeta yazdığı yeni hikâyelerin düşünsel arka planını sunmuştur.

46 Ömer Seyfettin, "Pembe İncili Kaftan", a.g.e., s.77

47 Ömer Seyfettin, "Kaç Yerinden", a.g.e., s.171-172

Gazi

Akademik
Bakış

295

Cilt 7 Sayı 14
Yaz 2014

“Bir Çocuk: Aleko” adlı hikâye de aynı dönemi anlatmaktadır. Küçük bir çocuk üzerinden Türklük ve vatanseverlik duygusunun işlendiği bu hikâyenin baş kişisi Ali, köyleri yakılınca ailesinin izini kaybetmiştir. Karşılaştığı bir Rum kafilesinin başındaki Papaza kendisini Rum diye tanıtmak durumunda kalır ve isminin Aleko olduğunu söyler. Papazın güvenini kazanan Ali, İngilizlere Türkler aleyhinde yazılmış bir imdat mektubunu ulaştırması için görevlendirilir. Durumun farkında olan Ali, mektubu tüm zorluklara rağmen Çanakkale Cephesi’ndeki Türk kumandanlarına ulaştırır: “*Bir gün gitti. İki gün gitti. Üç gün gitti. Geceleri yine fundalıklarda yatıyor, ama eskisi gibi korkmuyordu. Şimdi ruhu çok kuvvetliydi. Aç kalacağını, yine açıkta kalacağını hiç düşünmüyor, milletine yapacağı hizmeti aklına getiriyordu.*”⁴⁸ Ali’nin diğer meziyetlerinden biri, mertliğidir. Onu Rum çocuğu sanan İngiliz kumandanının Türk karargâhını havaya uçurması için teslim ettiği bombayı İngiliz siperlerine kurabileceği halde bunu yapmaz. Çünkü ona göre cezayı hak eden, durumdan habersiz askerler değil bu hain planı hazırlayan kumandanın kendisidir.⁴⁹ Nitekim Ali bu düşüncesinden vazgeçer ve kendi hayatına da son vermek pahasına bombanın İngiliz karargâhında patlamasını sağlar. Denebilir ki; Ali şahsında yazar, vatansever ve fedakâr kahramanlığın asil bir örneğini sunmak istemiştir.

“Müjde”de Ömer Seyfettin, hikâyeyi, Çanakkale Savaşları’nın yapıldığı tarihlerde çıkılan bir gezi üzerine kurmuştur. Geziye katılanlar, birdenbire gökte oluşan bir duman yığını ve bu yığın içerisinde “Fethün karîb” hattının belirmediğini fark ederler. Kur’ân-ı Kerîm’deki bir ayette geçen bu ifade, “pek yakın bir fetih” anlamına gelmektedir. Şaşkınlık içerisinde bu görüntüyü seyredirken herkes gibi yazar-anlatıcı da durumdan etkilenir. “*Orada, Çanakkale’de ezeliyet fecrine gider gizli, manevi yollara benzeyen uzun, nihayetsiz siperler içinde, benim de -bilmem nasıl oldu- gelirken gördüğüm şeyin Tanrı eliyle yazılmış fethün karîb’ müjdesi olduğuna şüphem kalmadı.*”⁵⁰ diyen yazar, ilâhî bir müjdeye olan inancını açığa vurur. Oysa Tahir Alangu’ya göre yazılışı Harbiye Nezaretî’nin düzenlediği ünlü Çanakkale gezisine rastlayan bu hikâyede, “*Eski Kahramanlar serisinde başarı ile kullandığı epik anlatım havasını bir türlü bulamayan Ömer Seyfettin, yaklaştığını iyice sezdiği yenilgi karşısındaki umutsuzluğunu artık saklayamaz olmuştur.*”⁵¹ Türk ordusunun gösterdiği dirayetin toplumda nasıl heyecan uyandırıcı bir etki yarattığını konu alan “Çanakkale’den Sonra” adlı hikâye de bu devrenin metinleri arasındadır. “Mefkûresini bilen bir millet” vurgusu⁵², bu hikâyenin temelini oluşturur. Öyle ki; hayata tutunmak istemeyen, münzevi, yaşı geçkin bir adamın Çanakkale’de elde edilen başarılar üzerine hayata atılarak bir gelecek inşa etmesi devletin kurtuluşunu sembolize etmektedir.

Sonuç

Türk hikâyeciliğinin mühim isimlerinden Ömer Seyfettin, I. Dünya Savaşı yıllarında, topluma seslenen, sorumluluk sahibi bir sanatçı kimliğiyle iş başında-

48 Ömer Seyfettin, “Bir Çocuk: Aleko”, a.g.e., s.183

49 Ömer Seyfettin, “Bir Çocuk: Aleko”, a.g.e., s.193

50 Ömer Seyfettin, “Müjde”, a.g.e., s.202.

51 Alangu, a.g.e., s.317

52 Ömer Seyfettin, “Çanakkale’den Sonra”, a.g.e., s.209-210

Görüş

Akademik
Bakış

296

Cilt 7 Sayı 14
Yaz 2014

dır. Nitekim siyasi yönetimin de teşvikiyle, 1917-1918 yıllarında kaleme aldığı hikâyelerinde "kahramanlık" duygusunu ön plana çıkarmaya çalışır. Cephele-
de, çok zor şartlar altında düşmana karşı koyan askerî güçlere moral vermek ve halkın kurtuluşa dair umudunu diri tutmak gayesindeki bu hikâyelerin birçoğu eski zaman kahramanlarını hatırlatmak yoluyla milletin özündeki cevheri göstermeye, birkaçı ise Çanakkale'deki direnişin olumlu sonuçlarını yansıtmaya yöneliktir.

Yazarın bu hikâyelerde resmettiği kahramanların neredeyse tümü birtakım ortak vasıflar etrafında konumlanmıştır. Dolayısıyla kahraman tanımlaması içerisine oturtulan bu kurgusal kişilikleri incelemek yoluyla onun "kahramanlık" algısını saptamak mümkündür. Nitekim bu çalışmada ayrıntılı bir biçimde tahlil edilen hikâye metinleri, Ömer Seyfettin'in kahramanlarını bize her yönüyle tanıtır. Bu kahramanlar, her şeyden önce, kendilerini milletin ve devletin selâmeti uğruna tehlikeye atabilen cesur kimselerdir. Büyük cesaretlerinin yanında, onların başarısını pekiştiren bir özellik olarak askerî zekâya sahiptirler. Her daim çarpışmaya hazır cesarete sahip olmakla birlikte gerektiğinde aklın gücünü ön plana çıkarmayı da bilirler. Güçlü olmaları ise değişmez bir unsurdur. Bu kahramanlar ayrıca yeri geldiğinde tüm varlığını millet ve devlet yolunda harcayabilecek kadar mert, kimsenin minnetini çekemeyecek kadar mağrur, canını kolaylıkla feda edebilecek denli vatansever, yaptıkları işlerde yalnızca Allah'ın inayetini gözetecek kadar imanlı, her koşulda bağlılık gösterecek şekilde sadık, yaptıklarıyla böbürlenmeyi düşünmeyecek kadar mütevazı insanlar olarak çizilmiştir. Hikâyelerde anlatılan kahramanların şahsındaki mükemmeliyet, okuyucuda coşkunun yaratma ve millî benlik inşa etme hususunda da önemli rol oynamaktadır. Zira hem toplumdaki ülküsüzlüğün asıl problem olduğunu işaret eden yazar hem de sanatçıları ısmarlama eserler yazmaya teşvik eden siyasi iktidar bunun bilincindedir.

Ömer Seyfettin'in kahramanlık konulu hikâyelerinin I. Dünya Savaşı'nda ne ölçüde moral ve umut sağladığı ayrı bir tartışmanın konusu olmakla birlikte söz konusu hikâyeler, toplumu derinden etkileyen bu savaşın edebî eserlerin rotasını belirleyebildiğine iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Kaynaklar

AKYÜZ Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1994.

ALANGU Tahir, *Ömer Seyfettin - Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

ANDI M. Fâtih, *Ömer Seyfeddin*, Şûle Yayınları, İstanbul, 1999.

ARGUNŞAH Hülya, "Ömer Seyfettin'in Tarihi Hikâyelerinde Kişileştirme", *Ömer Seyfettin'i Yeniden Okumak*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2006, s.37-58.

ÇELİK Hüseyin, *Genç Kalemler Mecmuası Üzerinde Bir Araştırma*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Van, 1995.

ÇELİK Yakup, "Tarihî Hikâyelerde Anlatma Problemi", *Ömer Seyfettin'i Yeniden Okumak*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2006, s.83-97.

Gazi

Akademik
Bakış

297

Cilt 7 Sayı 14
Yaz 2014

ENGİNÜN İnci, "Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1991.

ERICKSON Edward J., *Size Ölmeyi Emrediyorum! Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2011.

KAPLAN Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992.

KÖROĞLU Erol, *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

MERT Necati, *Ömer Seyfettin -İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2004.

Ömer Seyfettin, *Balkan Harbi Hatıraları*, Haz. Tahsin Yıldırım, DBY Yayınları, İstanbul, 2013.

Ömer Seyfettin, "Başını Vermeyen Şehit", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Bir Çocuk: Aleko", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Büyücü", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Çanakale'den Sonra", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Diyet", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Ferman", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Forsa", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Kaç Yerinden", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Kızılma Neresi?", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Kütük", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Müjde", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Teke Tek", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Teselli", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Topuz", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Pembe İncili Kaftan", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

Ömer Seyfettin, "Vire", *Bütün Eserleri II Kahramanlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970.

POLAT Nâzım Hikmet, "Ömer Seyfeddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 2007, C.34, s.80-82.

TURAL Sadık, "Ömer Seyfeddin'in Hayatı ve Eserleri", *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1984, s.9-40.

ÜNAYDIN Ruşen Eşref, *Diyorlar Ki*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1972.

YÖNTEM Ali Cânip, "Ömer Seyfettin", *Prof. Ali Cânip Yöntem'in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*, Haz. Ahmet Sevgi - Mustafa Özcan, Konya, 1995.

ZURCHER Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.

Görüş